

Реалізуючи протягом понад півстоліття єдину мету – створення інтеграційного утворення з ознаками наднаціональності та пройшовши майже всі етапи цього складного шляху, керівництво Євросоюзу опинилося перед доволі складним вибором: відмовитися від наявних здобутків і подальшого розширення політичного союзу в межах ЄС чи втримати євро на плаву, підкріпивши єдність організації взаємними поступками та веденням раціональної економічної політики? По суті, другий варіант є найприйнятнішим для лідерів угруповання – Німеччини та Франції, а також для інших країн так званої старої Європи, котрі намагаються втримати зовнішньоекономічні вигоди, що сьогодні поставили євро на один щабель із іншими валютами світових торговельних розрахунків, навіть узалежнивши від нього коливання курсу долара США та японської ієни. Однак низка держав і навіть деякі представники міжнародних фінансових організацій-донорів після трьох років боротьби починають здавати позиції, вагаючись, чи потрібно рятувати «єдину Європу».

Спільне майбутнє ЄС

Юлія ЦИРФА

Грецький чинник

Так, «трійка» міжнародних кредиторів – Європейський центральний банк, Міжнародний валютний фонд і Європейська комісія у вересні поточного року направлять до Греції (криза на території якої може стати першопричиною розпаду єврозони) своїх представників для оцінки виконання країною умов надання їй фінансової допомоги. Єв्रोциновники розраховують, що дефіцит фінансування Греції становитиме близько 20 млрд. євро. Крім перевірки в досягненні країною низки фінансових цілей, очікується, що кредитори також «виміряють» її успіхи під час «капітального ремонту» національної економіки за рахунок продажу державних активів, скорочення державних зарплат та інших реформ. Їхні висновки можуть вплинути на рішення донорів виплатити країні 31,5 млрд. євро як частину фінансової допомоги, щоб уникнути дефолту через наявність надто високого боргу. Адже без цих грошей Греція може збанкрутувати й буде змушена залишити єврозону.

«Я хочу висловитися якомога чіткіше: ми не вимагаємо додаткових фінансів. Ми твердо маємо намір виконати свої обіцянки», – наголосив прем'єр-міністр Греції Антоніс Самарас напередодні зустрічі з прем'єр-

міністром Люксембургу та головою Єврогрупи (об'єднання міністрів фінансів країн ЄС) Жаном-Клодом Юнкером 22 серпня 2012 року. «Але нам потрібно «підстобнути» зростання економіки, щоб скоротити бюджетний дефіцит. Ми хочемо лише трохи часу для перепочинку перед подальшим швидким відродженням економіки й збільшенням державних доходів», – додав він.

Для отримання грошей Греція, за умовами укладеної раніше угоди з кредиторами, повинна продемонструвати, що здатна протягом двох років скоротити державні витрати на 11,5 млрд. євро. І справді, на кінець першого кварталу 2012 року держава скоротила заборгованість зі 165,3% до 132,4% ВВП завдяки списанню частини боргу приватними кредиторами.

Однак дедалі частіше з'являються повідомлення, що через погіршення стану грецької економіки (зменшуються надходження до бюджету від сплати населенням податків, дорожчає система соціального забезпечення) суму скорочень держвдатків, можливо, доведеться збільшити до 13,5 млрд. євро. Складність і в тому, як визначити «прийнятний рівень держборгу» Греції. Він однозначно повинен бути істотно нижчим від «порогових» 120% ВВП станом на

2020 рік, погоджених у лютому 2012 року під час підписання умов другої програми допомоги Греції. Згідно з цими даними, 2020 року МВФ хотів би бачити держборг Греції не вищим за обсяг її ВВП. Проте такої сценарій малоймовірний без нових серйозних поступок. Єдиним правильним шляхом є нові списання частини грецького боргу вже в найближчому майбутньому, котрі насамперед стосуватимуться грецьких паперів, що перебувають на балансі Європейського центрального банку (ЄЦБ), бо раніше були викуплені з ринку для стримування доходностей.

Але повернення до викупу держоблігацій не надто задовольняє керівництво країн-кредиторів (чи скоріше меценатів), котрі прагнуть урятувати Євросоюз ізсередини. Так, канцлер ФРН Ангела Меркель недвозначно заявила, що останні рішення ЄЦБ «чітко дали зрозуміти, що Європейський центральний банк розраховує на політичні дії у вигляді зобов'язань щодо проведення певної кредитної політики як попередньої умови для позитивного розвитку євро». Підкресливши, що Німеччина знаходиться «на одній осі» з підходом ЄЦБ до захисту євро, вона зазначила: наразі викорінення боргової кризи «підганяє лише час».

«Щодо багатьох питань у нас є відчуття, що ми на правильному шляху. Політики еврозони відчувають зобов'язання зробити все можливе, щоб зберегти єдину валюту», – сказала канцлер журналістам в Оттаві на спільній із прем'єр-міністром Канади Стівеном Харпером прес-конференції 16 серпня 2012 року.

Однак у лавах правлячої в Німеччині коаліції дедалі голосніше й наполегливіше лунають голоси, котрі закликають Ангелу Меркель не поступатися під час вирішення принципових питань для наведення фінансового ладу в еврозоні.

У цьому сенсі ключовою датою для Греції (та й усієї еврозони) слід вважати 12 вересня поточного року, коли Федеральний конституційний суд Німеччини повинен прийняти рішення про те, чи відповідає Європейський стабілізаційний механізм *ESM* (від англ.: *the European Stabilization Mechanism*) Основному Закону країни. Цей забезпечений потужними фінансовими резервами постійно діючий стабілізаційний фонд мав розпочати роботу ще 1 липня. Однак його противники в Німеччині, побоюючись непередбачуваних витрат для національного бюджету, зуміли своїм позовом затримати ратифікацію відповідного закону. Якщо суд підтвердить конституційність *ESM* (у чому, між іншим, упевнена більшість спостерігачів), новий стабфонд уже у вересні розпочне «бойове чергування». Більше того, до початку жовтня він, певно, встигне взяти під захист тих, хто його нині особливо потребує – іспанські банки, Кіпр (котрий найбільше постраждає в разі банкрутства Афін), а може, й саму Іспанію. Відтак імовірно рішення про припинення фінансування Греції еврозона зустрине в усеозброєнні.

По суті, починаючи з 2010 року Афінам було виділено два пакети кредитів на загальну суму 240 млрд. євро. Крім того, загальноєвропейськими зусиллями вдалося добитися списання боргу країни перед приватними кредиторами приблизно на 100 млрд. євро. Проте з лютого 2012 року економічна ситуація в Греції почала різко погіршуватися. Було навіть змінено річний прогноз експертів щодо розвитку загальноєкономічної ситуації в країні, котрий проти очікуваних у лютому 4,7% припускає скорочення ВВП у 2012 році більш як на 7%. До того ж рецесія в Греції триватиме й у 2013 році, який, за останніми оцінками, не стане для країни останнім періодом фінансово-економічного спаду.

Тривожні новини надходять і з Італії – третьої за значущістю економіки еврозони, котра в другому кварталі 2012 року втратила 0,8%

ВВП порівняно з попередніми трьома місяцями, коли зниження становило 0,7%. Водночас, згідно з річними показниками, падіння ВВП збільшилося – з 1,4% в січні-березні до 2,5% у літній період. Пряму рекапіталізацію банків країни з коштів антикризових фондів проводять сьогодні й для Іспанії.

Тож згідно зі щорічним оглядом європейської економіки, підготовленим Міжнародним валютним фондом у жовтні 2011 року, криза в зоні евро сягнула «критичної точки». Тому у фонді європейським лідерам радять і надалі рухатися в напрямку тіснішого економічного та валютного союзів, аби подолати кризу й уникнути серйозних наслідків для всієї світової економіки. Зокрема, в МВФ наголошують на потребі термінового створення банківського союзу в рамках зони евро.

«Уряди країн еврозони готують план екстрених дій на випадок, якщо Греція відмовиться від загальноєвропейської валюти», – зазначив міністр закордонних справ Фінляндії Ерккі Туоміойя в інтерв'ю європейським ЗМІ 18 серпня 2012 року. За його словами, «розглядаються всі можливі сценарії, зокрема й відмова від єдиної валюти». Хоча чиновник переконаний, що «розпад еврозони не означає розпаду Євросоюзу, бо це могло б лише підвищити його ефективність».

І такі новини з Фінляндії нині найбільше непокоять інвесторів усього світу, адже центристи в цій країні закликають відмовитися від надання Греції допомоги, а опозиція – навіть самим вийти з еврозони. Та чи погодяться на такий крок інші держави ЄС (котрі, по суті, з часу його створення обстоюють поглиблення інтеграції країн континенту), залишиться невідомим до прийняття остаточного рішення німецькою владою й оприлюднення результатів моніторингу ситуації, проведеного «трійкою» міжнародних донорів. Утім, з огляду на бажання країн якомога надовше закріпити використання евро в світовому економічному просторі, політичні опоненти ЄС навряд чи дочекаються дефолту Афін.

«Виходу Греції з еврозони не повинно статися. Про це можна буде казати лише в разі, якщо Афіни порушать усі угоди з міжнародними кредиторами. Греція ж, навпаки, збирається подвоїти зусилля, аби досягти поставлених цілей», – заявив 22 серпня 2012 року голова Єврогрупи Жан-Клод Юнкер напередодні зустрічі з грецьким прем'єром.

Про...

Після чергового випуску Міністерством фінансів Сполучених Штатів дворічних облигацій на суму 35 млрд. дол. США 30 серпня 2012 року в фінансових колах з'явилося повідомлення, що державний борг США досяг нового історичного рівня – 16 трлн. дол. Вашингтону знадобилося лише 286 днів, щоб збільшити борг на 1 трлн. дол. Отже, федеральний уряд продовжує позичати 3,5 млрд. дол. на добу. ВВП Сполучених Штатів становить 15 трлн. 720 млрд. дол., тож державний борг країни не зменшувався з травня 2011 року, коли вперше «обійшов» національний ВВП.

У разі збереження нинішньої бюджетної динаміки державний борг США до червня 2013 року сягне 17 трлн. дол., до березня 2014-го – 18 трлн., а поріг у 20 трлн. буде пройдено в середині жовтня 2015 року. Хоча в нинішніх показниках не враховано заборгованості приватного бізнесу США та американських сімей, сукупний борг яких сьогодні сягає 9,7 трлн. дол.

Тож, незважаючи на те, що Міністерство торгівлі США підвищило оцінку зростання ВВП в другому кварталі 2012 року з 1,5% до 1,7% в річному вираженні, темпи економічного зростання в державі залишаються слабкими на тлі низьких споживчих витрат (що становлять основу американської економіки), скорочення інвестицій та обсягів найму робочої сили компаніями в очікуванні зміни податкової політики після президентських виборів у країні, а також істотного збільшення витрат американських споживачів на комунальні послуги.

Наприкінці 2011 року президент США Барак Обама заявив, що економіка держави ще не відновилася після фінансової кризи, тому зазнає «нищівного удару», якщо Конгрес не продовжить надання податкових пільг пересічним співробітникам. За підрахунками деяких економістів, відмова від пільг могла б коштувати 0,75–1,5% економічного зростання США. Крім того, продовження такої політики змушує Обаму до невиконання іншої передвиборної обіцянки – скорочення бюджетного дефіциту. Президент уніс до Конгресу проект бюджету на наступний фінансовий рік, який починається 1 жовтня 2012 року. Плановий дефіцит скарбниці становитиме 1,33 трлн. дол., або 8,5% ВВП, хоча раніше експерти з президентської адміністрації обіцяли, що показник не перевищить 956 млрд. дол.

Ю. Ц.